

Regeringskansliet Justitiedepartementet

Begäran om yttrande över promemoria Ett höjt bidrag vid återvandring, Ju2025/00949, svar senast 2025-08-22

Sammanfattning

Länsstyrelsen Uppsala län (Länsstyrelsen) avstyrker förslag till förordning om återvandringsbidrag för vissa utlänningar i sin helhet. Länsstyrelsen gör bedömningen att återvandringsbidraget bär med sig potentiella risker som leder till negativa konsekvenser för invandrares integration i samhället. Vidare riskerar förslaget att urholka syftet med de nya integrationsmålen såsom ekonomisk integration, språklig integration, demokratisk integration social integration och kulturell integration.

Länsstyrelsen Uppsala läns övergripande synpunkter om förslaget

Länsstyrelsen anser att förslagen i promemorian motverkar de nya integrationspolitiska målen enligt nedanstående resonemang:

Utifrån ekonomisk integration: Återvandringsbidraget syftar till att uppmuntra personer som inte lyckats etablera sig ekonomiskt i Sverige att frivilligt lämna landet. Promemorian nämner särskilt individer med låg egenförsörjning som målgrupp. På lång sikt kan det innebära en stor risk att dessa personer, i stället för att fortsätta försöka integreras ekonomiskt, får ett starkt monetärt incitament att avbryta etableringsprocessen. Vidare kan detta leda till mindre motivering till arbete, förlust av potentiell arbetskraft samt att fokus flyttas från långsiktiga investeringar i arbetsmarknadsintegration till kortsiktiga avvecklingslösningar.

Utifrån språklig integration: Med ett högt återvandringsbidrag kan motivationen hos målgruppen för att lära sig svenska minska och skapa en signal om att det inte lönar sig att lära sig svenska. Bidraget kan skapa incitament att lämna Sverige innan språkutbildningen

slutförts för de målgrupper som omfattas av promemorians förslag. Detta kan i sin tur leda till minskade utbildningsambitioner inom de grupper där återvandring ses som ett alternativ. Vidare kan detta leda till långsiktiga konsekvenser såsom att investeringar i utbildning inte ger avkastning om individer lämnar landet innan de etableras. Det finns även risk för att resurser avleds från integrationsinsatser till informationskampanjer om återvandring.

Utifrån demokratisk integration: Ett återvandringsbidrag kan signalera att vissa grupper inte förväntas bli fullvärdiga samhällsmedborgare. Detta bäddar för en ökad risk för utanförskap och brottslighet som kan förstärka och skapa dikotomier såsom en "vi och dem". Vidare minskar möjligheter för återvändande individer att sprida positiva erfarenheter av demokrati i sina ursprungsländer om de inte deltagit aktivt i det svenska samhället.

Utifrån social integration: Promemorian pekar på att återvandring kan minska "utanförskap", men det är ett tvetydigt begrepp. Social integration kräver tid, nätverk och social tillit. Förslaget kommer bära med sig ett signalvärde att social integration för vissa grupper är "för svår", vilket kan minska viljan till inkludering och skadar tilliten i samhället. Signalvärdet med ett ökat bidrag kan innebära att vissa grupper i samhället är oönskade.

Utifrån kulturell integration: Förslag om återvandringsbidrag kan ha en signaleffekt att vissa kulturer inte ses som fullt förenliga med det svenska samhället, vilket kan minska ömsesidig tolerans och förståelse. Förslaget kan även minska motivationen till en kulturell anpassning som i sin tur kan leda till polarisering och parallella samhällen. Utifrån ett långsiktigt perspektiv kan det innebära stora risker att samhället förändras från att vara mångfaldig till ett mer homogent samhälle. Detta innebär också en förlust av mångfald och interkulturell dialog, särskilt om personer som har potential att bidra med unika perspektiv lämnar samhället.

Om förslaget om en ny förordning om återvandringsbidrag för vissa utlänningar antas har Länsstyrelsen Uppsala län synpunkter och förslag gällande nedanstående paragrafer.

4.3 Vem ska kunna få återvandringsbidrag?

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget i sin helhet men vill uppmärksamma barnperspektivet och jämställdheten. Länsstyrelsen

anser att förslaget ökar risken för barns utsatthet då det finns risk att barn inte tillfrågas när familjen fattar ett beslut om frivillig återvandring. Därför föreslår Länsstyrelsen att vid beslut om frivillig återvandring bör beslutande myndighet genomföra en barnkonsekvensanalys. Syftet är att minska barns utsatthet och förebygga så att barn inte förs bort till andra länder mot sin vilja.

Länsstyrelsen vill även uppmärksamma ett kraftigt höjt återvandringsbidrag ökar risken för påtryckningar inom en familj, exempelvis i fall där den ena maken eller sambon vill återvända men inte den andra. Därför föreslår Länsstyrelsen att skydd- och riskbedömningar utförs vid beslutstillfället av beslutande myndighet.

4.7 Utbetalning av återvandringsbidrag

Länsstyrelsen anser att förslaget bär med sig risker kopplade till jämställdhet, mäns våld mot kvinnor och ekonomiskt våld, särskilt med tanke på att utbetalningen av bidraget sker i det land dit familjen återvänder:

- Eftersom bidraget betalas ut i etapper efter utresa, kan kontrollen över pengarna hamna hos en manlig familjemedlem, särskilt i traditionella patriarkala strukturer.
- Det finns en ökad risk för ekonomiskt våld, där kvinnan inte får tillgång till bidraget eller tvingas följa med mot sin vilja.
- Kvinnor i beroendeställning kan hindras från att återvända till Sverige eller söka hjälp vid våld i relationen, eftersom ekonomin och myndighetsstödet är bundet till utbetalningen i det nya landet.
- Om utbetalningen sker i ett land med bristande rättsskydd för kvinnor förstärks utsattheten ytterligare.

Länsstyrelsen föreslår därför vikten av att säkerställa att återvandringsbidraget hanteras med särskilt hänsyn till kvinnors rättigheter och skydd mot våld – till exempel genom separata utbetalningar, frivillighetsprövning och uppföljning.

4.8 Hinder mot utbetalning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att Migrationsverket ska få besluta att ett beviljat återvandringsbidrag helt eller delvis inte ska betalas

ut om vissa förutsättningar för bidrag inte längre är uppfyllda. Länsstyrelsen föreslår dock att denna granskning ska genomföras endast vid beslutstillfället för att undvika praktiska hinder kopplad till krav på att uppfylla förutsättningarna för utbetalningarna.

Länsstyrelsen föreslår vidare att förutsättningarna för att bli nekad till bidraget behöver vara klara innan utresan för att minska praktiska hinder vid utbetalning.

Förslaget bär med sig att det även kommer krävas ytterligare administrativa resurser för den beslutande myndigheten. Därför behöver granskningen genomföras vid beslutstillfället för att effektivisera handläggningen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Stefan Attefall med handläggare Zekeriya Celik, som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Cecilia Magnusson, Länsråd, Kristina Jansson, avdelningschef och Irene Nyman, handläggare medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.